

Juma, Perek 8, Jom Hakipurim, 81b – 87b

81b

i) (R. Papa): Ponieważ Jom Kipur jest nazywany Szabatem („tiszbetu szabatchem”), jest jak Szabat zarówno w onesz, jak i azhara!

1. Preferuje on uczenie się z samego pasuk, niż z gzera szawa, jak czynił R. Acha b. Jaakow.

2. Pytanie: Dlaczego R. Acha b. Jaakow nie robił tak samo?

3. Odpowiedź: Używa on „tiszbetu szabatchem” aby uczyć się tosefet szabat i jom tow z Jom Kipur (jak w Berajcie).

4. Pytanie: Co zrobiłby tanaita, którzy używa „ecem” do ograniczenia karet do samego dnia, lecz nie tosefet (musi już wiedzieć, że tosefet to law), z „beszisha lachodesz” (o których Berajta uczy, że stanowią źródło dla tosefet)?

5. Odpowiedź: Aby nauczać, że jeżeli ktoś zje dziewiątego (dnia miesiąca), uważa się że pościł zarówno dziewiątego, jak i dziesiątego.

6) NIENORMALNE JEDZENIE

a) (Rawa): Kto zuje przyprawy, jak gdyby były one pożywieniem (pieprz lub imbir) na Jom Kipur, jest patur.

b) Pytanie: Lecz uczyliśmy się, że nie tylko ziarna pieprzu, ale nawet krzak pieprzu jest uważany za jadalne pożywienie!?

c) Odpowiedź: To dotyczy wilgotnego pieprzu (jadalnego), natomiast Rawa mówi o suchym pieprzu (jadalnym tylko jako przyprawa).

d) Pytanie: Lecz R. Nachman nauczał, że imbir *jest* jadalny!?

e) Odpowiedź: Znowu, dotyczy to wilgotnego imbiru.

7) LIŚCIE

a) Jest się patur za zjedzenie liści tataraku, lecz chajaw za zjedzenie liści winorośli (lulwej gefanim).

b) (R. Jicchok Magdelaa): To dotyczy młodych, miękkich liści, zaś liście starsze niż Rosz Haszana są patur.

c) (R. Kehana): Granicą jest 30 dni.

d) Berajta wspiera R. Jicchoka Magdelaa.

8) PICIE SOLANKI JEST PATUR

a) Wynika z tego, że ocet jest chajaw.

b) Pytanie: Kim jest tanaita z naszej Miszny?

c) Odpowiedź: To Rebbi, który nauczał, że ocet gasi pragnienie.

d) R. Gidel b. Menasze nauczał, że halacha nie jest jak Rebbi.

1. Następnego roku ludzie rozcieńczyli ocet i pili go.

2. R. Gidel sprzeciwiał się temu, twierdząc, że dyskusja krążyła tylko wokół bycia patur lub chajaw, a nie mutar!

3. Co więcej, mówimy tylko o małej ilości octu, natomiast pragnienie z pewnością nasycza duża ilość!

4. Ponadto, mówimy jedynie o nie rozcieńczonym occie, nigdy o rozcieńczonym (który z pewnością może nasycza pragnienie)!

1) MISZNA: POST DZIECI

a) Nie ma obowiązku powstrzymywania dzieci od jedzenia na Jom Kipur.

b) Na rok lub dwa przed osiągnięciem przez nie odpowiedniego wieku przygotowujemy je do poszczenia przez część dnia.

2) CO OZNACZA ROK LUB DWA

a) **Pytanie:** Jeżeli uczymy dzieci na *dwa* lata przedtem, czy potrzebujemy aby nam mówić, że przygotowujemy je na *rok* przedtem?

b) **Odpowiedź (R. Chisda):** Rok dla chorego dziecka, dwa lata dla zdrowego.

c) **(R. Huna):** *Dziewczynki:* Chinuh szaot zaczyna się w wieku 8 lat dla zdrowego dziecka, 9 dla słabego, podczas gdy 10 (dla zdrowego) i 11 (dla słabego) są mideraban (12 lat poszcza mideoarajta).

d) **(R. Nachman):** *Chłopcy:* Chinuh szaot zaczyna się w wieku 9 lat dla zdrowego dziecka, 10 dla słabego, wypełnianie postu rozpoczyna się w wieku 11 lat dla zdrowego lub 12 dla słabego mideraban, w wieku 13 lat rozpoczyna się wypełnianie postu mideoarajta.

e) **(R. Jochanan):** Chinuh szaot zaczyna się w wieku 10 lat dla zdrowego dziecka lub 11 dla słabego (nie poszcza mideraban), a w wieku 12 lat wypełniają post mideoarajta.

f) **Pytanie:** Jak R. Jochanan wyjaśni rok lub dwa przedtem w Misznie!?

1. R. Huna i R. Nachman wyjaśniają, że Miszna mówi tylko o słabym dziecku i oba wyrażenia (rok i dwa lata) dotyczą tego samego czasu.

i. Rok przedtem odnosi się do obowiązku słabego dziecka do wypełnienia postu mideraban.

ii. Dwa lata przedtem odnosi się do obowiązku dziecka do wypełnienia postu nałożonego przez Torę.

2. Jednakże R. Jochanan nie ma haszlama deraban, więc te wyrażenia nie mogą dotyczyć tej samej daty.

g) **Odpowiedź:** Nie używaj określenia przed (lifnej) w Misznie, które oznacza po prostu rok lub dwa przed osiągnięciem przez nie dojrzałości.

h) Berajta ustala datę tak, jak naucza R. Jochanan, że chinuch (przypuszczalnie szaot) zaczyna się na rok lub dwa przed ich perek.

i) **Pytanie:** W jaki sposób R. Huna i R. Nachman wyjaśniają tę Berajtę?

j) **Odpowiedź:** Chinuch w Berajcie oznacza haszlama!

k) **Pytanie:** Od którego momentu odnosimy się do haszlama jako do chinuch (Berajta naucza, że chinuch to opóźnienie posiłku dziecka o godzinę)?

l) **Odpowiedź:** Są dwa rodzaje chinuch: szaot i haszlama.

3) MISZNA: CIĘŻARNA KOBIETA I CHORY

a) ciężarna kobieta, która poczuje zapach jakiejś potrawy i rozwinię się u niej zagrażający życiu apetyt na tę rzecz, jest karmiona aż do nasycenia.

b) Chory jest karmiony na podstawie dwóch opinii medycznych.

c) W obliczu braku lekarzy, polegamy na ocenie pacjenta, aż powie on, że ma dość.

4) GRZECHY GŁÓWNE

a) Berajta naucza, że jeżeli u kobiety rozwinię się zagrażające życiu pragnienie kodszy lub dawar acher, dozwolone jest podanie jej tego, ponieważ nic nie jest ważniejsze od konieczności ratowania życia, z wyjątkiem awoda zara, arajot i recicha.

1. Najpierw zanurzamy łyżkę w sosie tej zakazanej potrawy i pozwalamy jej ją oblizać.

2. Jeżeli to nie pomaga, dajemy jej sam sos.

3. Jeżeli i to nie pomaga, dajemy jej zakazaną potrawę.

b) Pytanie: Skąd wiadomo, że awoda zara jest ponad ratowaniem życia?

c) Odpowiedź: Z obowiązku kochania HaSzem całą duszą (tzn. całym życiem).

d) Pytanie: A skąd wynika obowiązek poświęcenia życia przed naruszeniem arajot i recicha?

e) Odpowiedź: Stąd, że Tora porównuje arajot do morderstwa (co wkrótce zobaczymy).

1. W przypadku arajot, podobnie jak recicha dozwolone jest uratowanie ofiary przez pozbawienie życia napastnika.

2. W przypadku arajot, jak wiemy z recicha, należy poświęcić życie w celu uniknięcia złamania zakazu.

82b

f) Pytanie: Skąd wiemy, że potencjalny morderca sam musi poświęcić swoje życie?

g) Odpowiedź: Jest to logiczne, jak w przypadku incydentu opowiedzianego Rawie.

1. Pytający zapytał Rawę, czy wolno mu zabić innego człowieka na polecenie swojego pana (jeżeli tego nie zrobi, jego pan zabije jego), aby ocalić własne życie.

2. Rawa odpowiedział mu, że może on zabić siebie, ponieważ nie ma podstaw aby przypuszczać, że jego życie jest więcej warte (ma bardziej czerwoną krew) niż jego bliźniego (pozwolenie na złamanie zakazu aby ocalić życie nie ma tutaj zastosowania, ponieważ tak czy inaczej ktoś poniesie śmierć).

h) Przypadek kobiety, która miała takie pragnienie, został przyniesiony przed Rebbiego.

1. Powiedział im, żeby wyszeptali jej do ucha, że jest Jom Kipur i zobaczyli, co się stanie.

2. Zrobili tak i jej (płodu) pragnienie minęło.

3. Rebbi w oparciu o pasuk powiedział, że ten płód jest przeznaczony, aby być wielkim.

4. To dziecko wyrosło na R. Jochanana.

i) Przeciwny wynik zdarzył się (płód nie ustąpił) w przypadku wniesionym przed R. Chaniną i dziecko wyrosło na notorycznego oszusta.

1) ZALECENIA LEKARZA A POTRZEBY PACJENTA

a) Jeżeli pacjent mówi, że potrzebuje jedzenia, a lekarz mówi, że nie potrzebuje, polegamy na zdaniu pacjenta (człowiek wie, co go boli).

b) **Pytanie:** To chyba oczywiste!?

c) **Odpowiedź:** Musimy nauczyć się słuchać pacjenta, który otrzymuje poradę medyczną.

d) Jeżeli pacjent mówi, że nie potrzebuje jedzenia, a lekarz mówi, że potrzebuje, karmimy pacjenta i przypisujemy jego odczucia delirium.

e) **Pytanie:** Miszna, która mówi, że karmimy pacjenta na podstawie opinii lekarza, jest sprzeczna z oboma powyższymi stwierdzeniami.

1. Mówi, że polegamy na zdaniu lekarza, nie pacjenta.

2. Dalej mówi, że potrzebujemy opinii *co najmniej dwóch* lekarzy (jest użyta liczba mnoga), a nie jednego!?

f) **Odpowiedź (R. Janaj):** Mówimy o przypadku kiedy pacjent mówi, że nie potrzebuje jedzenia, a wtedy polegamy na opinii dwóch lekarzy.

1. **Pytanie:** Czy więc karmimy go na podstawie opinii *jednego* lekarza!?

2. **Odpowiedź:** Mówimy o przypadku kiedy pacjent ma jednego lekarza, który popiera jego odmowę jedzenia.

3. **Pytanie:** Czy nie jest oczywiste, że karmimy pacjenta jeżeli lekarze mówią, że powinien on jeść, zakładając, że ustępujemy nawet jeżeli zagrożenie życia jest wątpliwe!?

4. **Odpowiedź:** Musimy zapoznać się ze stanowiskiem din w przypadku, kiedy dwóch lekarzy popiera stanowisko pacjenta, wskazując, że nie potrzebuje on jeść (aby nauczyć, że stanowisko pacjenta nie łączy się ze stanowiskiem dwóch lekarzy wspierających go).

5. Bierze to pod uwagę stanowisko R. Safry, że w sprawach świadczenia polegamy nie na stanowisku dwóch (co stanowi istotę świadectwa), lecz na większości opinii.

6. Jednak pacjent nie tworzy takiej większości.

7. Jest tak, ponieważ większość w przypadku świadectwa dotyczy jedynie spraw pieniężnych, lecz nie eliminuje safek nefaszot.

g) **Pytanie:** Lecz seifa naucza, że w przypadku braku obecności lekarzy karmimy go, na podstawie jego własnego wyczucia potrzeby (wskazując, że rejsza również mówi o przypadku, kiedy zgłasza on potrzebę jedzenia), a nie jak twierdzi R. Janaj!?

h) **Odpowiedź:** W Misznie brakuje tekstu, który zawiera tę odpowiedź.

i) (**Mar b. R. Aszi**): Pacjent, zgłaszając swoją potrzebę jedzenia, przeważa wszystkie przeciwne temu opinie, ponieważ człowiek wie, czego mu potrzeba.

j) **Pytanie:** Lecz nasza Miszna wskazuje, że *nie* polegamy na jego zdaniu, przeciwko opinii lekarzy!?

k) **Odpowiedź:** Musimy zmienić nasze rozumienie Miszny aby dopuścić karmienie go, kiedy mówi, że nie potrzebuje jeść, zaś lekarze mówią, że musi.

l) Jednakże, jeżeli zgłasza on potrzebę jedzenia, opinie lekarzy nie są brane pod uwagę, jak nauczano.

2) MISZNA: ATAK GŁODU

a) Jeżeli ktoś dozna ataku głodu (bulmut) jest karmiony, aż jego oczy znowu zabłysną.

b) Pogryziony przez wściekłego psa nie może jeść jego chaczur kawed, ponieważ nie zostało to ustanowione refua.

c) R. Masja b. Cheresz zezwala na podanie go, ponieważ uważa on, że jest to ustanowione refua.

d) R. Masja b. Cheresz naucza dalej, że jest dozwolone być mechalel szabat (poprzez przygotowanie lekarstwa na ból gardła (zębów lub dziąseł – Rosz, Bartenura) (safek nefaszot).

e) Jeżeli pod stosem gruzów może być pogrzebany Żyd, należy przekopać rumowisko, przerywając tylko jeśli uda się go uratować albo zostanie znaleziony martwy.

3) ATAK GŁODU (BULMUT)

a) **Pytanie:** Po czym poznamy, że jego oczy ponownie zabłysły?

b) **Odpowiedź:** Kiedy może rozróżnić pomiędzy dobrym i złym (chodzi o smak – Abaje).

c) W przypadku braku dozwolonej żywności, karmimy go zakazaną hakal kal (najpierw najmniejszy isur).

1. Neweila (malkot) przed tewel (misa).

2. Isur Szmita (Asej) przed tewel.

3. Tewel i teruma jest machloket w Berajcie.

4. **(Raba):** Jeżeli odjęcie terumy i maaserot spowoduje, że zostanie dość, aby się nasycił, wszyscy są zgodni, że należy tak zrobić (odjąć je).

5. Machloket jest kiedy cała żywność jest potrzebna.

i. Ben Tejma mówi, że teruma przed tewel (więc najpierw trzeba oddzielić terumę)

ii. Tana Kama twierdzi, że najpierw tewel (trzeba zostawić jako tewel, nie oddzielając terumy).

iii. Ben Tejma twierdzi, że tewel jest gorszy, ponieważ jego isur dotyczy wszystkich (podczas gdy terumę może przynajmniej jeść kohen).

iv. Tana Kama twierdzi, że teruma jest gorsza, ponieważ nie można jej naprawić (natomiast od tewel można oddzielić dziesięcinę).

83b

4) NARUSZANIE DERABANAN TEWEL DERABANAN

a) **Pytanie:** Czy jest oczywiste, że przygotowalibyśmy tewel, jeżeli to by wystarczyło?

b) **Odpowiedź:** Musimy nauczyć się to robić, nawet jeżeli jest Szabat.

c) **Pytanie:** Lecz nawet na Szabat isur jest tylko miderabanan!?

d) Odpowiedź: Mówimy o jedzeniu, które jest tewel tylko miderabanan (uczy nas to, że zgodziliby się oni, że isur derabanan może być naruszony aby utrzymać isur derabanan, gdyby ludzie zezwolili tewel deorajta). [Jednakże w przypadku, kiedy cała żywność musiałaby być zjedzona, jedna opinia utrzymuje, że zjedzenie tewel jest gorsze, natomiast druga, że zjedzenie terumy jest gorsze].

e) Pytanie: Lecz zagadnienie czy pozwolić derabanan (tiltul) aby zakazać tewel derabanan wydaje się być machloket tanaim!?

1. Jeżeli ktoś został ukąszony przez węża, można wykonać melachot aby go leczyć.

2. **(Rebbi):** Nie trzeba oddzielać dziesięciny od warzyw (ziół leczniczych), zebranych w Szabat.

3. **(R. Elazar b. R. Szimon):** Trzeba oddzielać dziesięcinę.

4. Wydaje się, że Raba (3.c.4. wyżej) mówi jak R. Elazar b. R. Szimon, lecz nie jak Rebbi!

f) Odpowiedź: Nawet Rebbi zgodziłby się z Rabą, że dziesięcina musi być oddzielona i był zgodny z Berajta, ponieważ mówimy o warzywach, w odniesieniu do których obowiązek jest derabanan.

1. Rebbi zgodziłby się, że tewel deorajta musi być zakazany nawet w przypadku, gdy chijuw jest derabanan (jak w przypadku acic szeejno nakuw).

2. Mniejszość ludzi stosuje ten kula do acic nakuw.

5) NAJLEPSZE POKARMY NA WYPADEK ATAKU GŁODU

a) (Berajta): Na przywrócenie blasku w oczach najlepsze są słodkie pokarmy (sugerowane w pasuk w I Szmuel, 14:29, gdzie Jonatan mówi, że jego oczy zabłysły kiedy spróbował nieco miodu).

b) Pytanie: Wydaje się, że to jest wyraźny dowód, a nie sugestia!?

c) Odpowiedź: Nie jest to wyraźny dowód, ponieważ Jonatan nie cierpiał już później na ataki głodu.

d) (Abaje): Słodyczne przywracają blask w oczach tylko wtedy, gdy są jedzone po posiłku, lecz przed posiłkiem tylko nasilają głód (porównaj tekst z I Szmuel, 30:11-12).

e) (R. Nachman cytujący Szmuela): Najlepszym jedzeniem w przypadku ataku głodu jest ogon owcy w miodzie.

f) (R. Huna b. R. Jehosua): Również drobno mielona mąka w miodzie.

g) R. Jochanan): „Pewnego razu (podczas ataku głodu) zjadłem ze wschodniej strony drzewa figowego” (mądrze wspominając nauczanie R. Josefa, który dowiedział się z pasuk, że po tej stronie rosną najśodsze owoce).

h) R. Jehuda (kiedy podróżował z R. Josi) doznał ataku głodu i ukradł bochenek (chleba) przechodzącemu pasterzowi, narażając się na burę ze strony R. Josiego.

i) Kiedy dotarli do miasta, R. Josi doznał ataku głodu i wszyscy ludzie z miasta zebrali się i przynieśli mu słodczyce, aby go uleczyć, zaś R. Jehuda wypomniał mu, że sprawił on kłopot większej liczbie ludzi niż tylko pasterzowi.

6) WNIOSKOWANIE NA PODSTAWIE IMION A MAJIM ACHARONIM

a) W omawianym przypadku, R. Meir mógł podejrzewać właściciela gospody, na podstawie jego imienia.

b) Jednakże nie wolno mu było dzielić się tymi podejrzeniami z R. Jehudą i R. Josim, którzy powierzyli swoje sakiewki właścicielowi gospody.

c) Byli oni w stanie odzyskać swoje sakiewki, podstępem zwodząc żonę tego człowieka, poprzez ujawnienie że wiedzą, co przygotowała dla niego na poprzedni posiłek (dowody tego człowiek ten miał na wąsach).

d) Właściciel gospody zabił następnie swoją żonę, za to, że oddała im skradzione sakiewki.

e) To właśnie ma na myśli Berajta, mówiąc że kto nie myje majim riszonim, może skończyć jedząc zakazane jedzenie (ponieważ właściciel gospody przypuszczałby, że nie jest on Żydem), kto zaś nie myje majim acharonim, może spowodować przelew krwi (jak w relacjonowanym przypadku).

f) Potem chachamim również zaczęli wnioskować na podstawie imion i nie wierzyli Balahowi (na podstawie pasuk „weamar lebalah neufim”).

1) WŚCIEKŁY PIES

a) Berajta wymienia pięć cech wściekłego psa.

b) **Pytanie:** Jak to się stało?

c) **Odpowiedź (Raw):** Żarty czarownic.

d) **Odpowiedź (Szmuel):** Złe duchy.

e) **Pytanie:** Co za różnica, od czego się wściekł?

f) **Odpowiedź:** Żeby ustalić, czy trzeba zabić go na odległość (Szmuel, żeby złe duchy nie zaatakowały człowieka), czy można z bliska (Raw).

g) Berajta wspiera stanowisko Szmuela, wskazując również, że niebezpieczne jest otarcie się o wściekłego psa (zaś pogryzienie przez niego jest śmiertelne).

h) Gemara opisuje procedurę (zdjęcie okrycia, itd.) postępowania w przypadku otarcia się o takiego psa (R. Huna ocalił się dzięki posiadaniu tej wiedzy).

i) Gemara opisuje zaklęcia (modlitwy?) i procedury niezbędne do ocalenia pogryzionego przez takiego psa.

1. W ciągu 12 miesięcy procedury ofiara nie powinna pić z kubka w sposób, który umożliwiłby obrazowi nieprzyjawnego ducha zagrożenie ofierze, która mogłaby go zobaczyć.

2. Te środki ostrożności zostały przedsięwzięte w przypadku Aby b. Marty.

2) R. JOCHANAN I LEKARSTWO NA CAFIDNA (SZKORBUT)

a) Kiedy nieżydowska kobieta zapisała lekarstwo na cafidna R. Jochananowi na dwa kolejne dni, zapytał ją o wskazówki jak je przygotować, na wypadek gdyby potrzebował go w Szabat.

b) Kazała mu przysięgać na Boga Jisraela, że nie wyjawia nikomu receptury, zaś on przysiągł, ale później wyjawiał recepturę.

c) Nie złamał swojej obietnicy, ponieważ kiedy ona żądała, aby przysiągł na Boga Jisraela, że nie wyjawia nikomu receptury, on odwrócił jej słowa i przysiągł, że nie wyjawia jej sekretu Bogu Jisraela.

d) Nie spowodował również chilul HaSzem, przez sprawienie, że myślała ona, że złamał on swoją obietnicę, ponieważ natychmiast poinformował ją, co zrobił.

e) Niektórzy twierdzą, że tajemnicze lekarstwo składało się z wody z drożdżami, oliwy i soli.

f) Są dwie inne opinie:

1. Pierwsza z nich zamienia wodę z drożdżami na... drożdże.

2. Druga wymienia tylko jeden składnik: olej z gęsich piór.

g) (Abaje): Żadna z powyższych metod nie działa, jednakże pewien Arab poradził mu, aby użył pestek oliwek, które nie dojrzały w jednej trzeciej, spalił je w ogniu nad nowymi grabiami i nałożył je na wewnętrzną stronę dziąseł.

h) Pytanie: Jak można nabawić się cafidna?

i) Odpowiedź: Cafidna jest powodowane przez zjedzenie bardzo gorącego chleba i pozostałości ryby, smażonej w mące we własnym oleju.

j) Pytanie: Jakie są objawy tej choroby?

k) Odpowiedź: Zęby łatwo krwawią.

3) R. JOCHANAN I R. MASJA B. CHARASZ

a) R. Jochanan zezwolił na zastosowanie tego lekarstwa (na cafidna) w Szabat.

b) Pytanie: Z kim zgadza się ten heter?

c) Odpowiedź: Z R. Masją b. Charaszem (który twierdzi w naszej Misznie, że każda choroba wewnątrz ust zagraża życiu).

d) Pytanie (R. Chija b. Aba): Leczą chachamim się nie zgadzają (w przypadku chacar kawed)!?

e) Odpowiedź (R. Jochanan): Chachamim oponowali tylko przeciwko tej szczególnej procedurze, nie dotyczy to innych lekarstw.

f) Berajta wydaje się podtrzymywać przekaz R. Jochanana:

1. **(R. Masja b. Charasz):** Osoba...

i. z żółtaczką może jeść mięso osła.

ii. pogryziona przez wściekłego psa może jeść część jego wątroby.

iii. którą bolą usta, może zażyć lekarstwo.

2. **(Chachamim):** „beeilu ein bahem miszum refua”.

3. **Pytanie:** Co chachamim wyszczególniają (i wyłączają) za pomocą „beeilu”?

4. **Odpowiedź:** Żółtaczka i pogryzienie przez wściekłego psa *nie* są refua, natomiast lekarstwo na gardło *jest* (jak R. Jochanan).

5. Nie, chachamim nie zgadzają się ze wszystkimi trzema refuot, uznają tylko skuteczność czwartego przypadku, mianowicie upuszczania krwi osobie, która ma serunchi.

g) Wydaje się, że takie stanowisko wspiera Berajta.

1. Chachamim (odnosząc się do trzech pobłażliwych zasad R. Masji b. Charasza, z których pierwszą jest upuszczanie krwi serunchi), komentują „beeilu ein bahem miszum refua”.

2. Być może „beeilu” poddaje w wątpliwość skuteczność ostatnich dwóch przytoczonych przypadków i wyłącza pierwszy z nich (zakładając, że metoda jest skuteczna).

h) Nie, można obronić stanowisko R. Jochanana, ponieważ „beeilu” może dotyczyć *pierwszych dwóch przypadków*, zaś chachamim zezwalają na zastosowanie ostatniego przypadku (lekarstwo na ból w jamie ustnej).

84b

i) R. Jochanan może być wspierany przez inną Beraję.

1. (R. Elazar b. R. Josi, cytując R. Masję b. Charasza): Dozwolone jest karmienie:

i. ciężarnej, aż powróci do sił.

ii. chacar kawed z powodu pogryzienia przez wściekłego psa oraz

iii. podawanie lekarstwa na ból w jamie ustnej w Szabat.

2. (Chachamim): „bezu welo baacheret”.

3. Pytanie: Do którego przypadku odnoszą się chachamim?

4. Odpowiedź: Do ciężarnej kobiety.

5. Pytanie: Ich zgoda w tym przypadku jest oczywista!

6. Odpowiedź: Muszą się odnieść i zgodzić na lekarstwo na bóle w jamie ustnej (nie mogą się odnosić do chacar kawed, ponieważ chachamim wyraźnie nie zgadzają się z Miszną w tym przypadku).

j) To rzeczywiście wspiera R. Jochanana, a R. Aszi wnioskuje to z samej Miszny (ze sposobu, w jaki przypadki te, dotyczące argumentacji chachamim są tam wymienione).

4) SAFEK NEFASZOT

a) Pytanie: Dlaczego Miszna znowu mówi nam (po nauczaniu nas, że przypadek osoby, która odczuwa ból w jamie ustnej, jest safek nefaszot), że wszystkie safek nefaszot są doche szabat?

b) Odpowiedź: (R. Jehuda cytujący Rawa): Aby zezwolić na naruszenie Szabatu nawet, jeżeli ktoś mógłby umrzeć w inny Szabat (lecz z pewnością przeżyłby ten Szabat).

c) Pytanie: Jaki można podać przykład?

d) Odpowiedź: Lekarze stwierdzili, że pacjent potrzebuje przyjmować lekarstwo przez osiem dni, w przeciwnym przypadku moglibyśmy pomyśleć, że równie dobrze mógłby on poczekać do zmroku i zacząć przyjmowanie lekarstwa *po* Szabacie, aby uniknąć niepotrzebnego chilul Szabat.

e) Wynika to z Berajty, która zezwala na złamanie *tego* Szabatu ze względu na safek pikuch nefesz *następnego* Szabatu.

f) Jeżeli zachodzi potrzeba ocalenia życia Żyda, nie należy polegać na nie-Żydzie lub dziecku lecz to dorosły Żyd powinien zrobić chilul Szabat.

g) Nie jest się mechalel Szabat tylko na podstawie diagnozy kobiety lub nie-Żyda, jednak w połączeniu z inną osobą mogą oni zezwolić pacjentowi na jedzenie (nawet przeciwko dwóm innym, którzy twierdzą, że nie potrzebuje on jeść).

5) PIKUACH NEFESZ NA SZABAT

a) Berajta naucza w czterech przypadkach, że kto nie waha się zostać mechalel Szabat i ocalić życie, jest godny pochwały, a następnie naucza, że nie potrzebuje on pozwolenia od bejt din.

b) Gemara wyjaśnia w każdym przypadku, dlaczego ktoś, kto jest godny pochwały, mógłby pomyśleć aby jednak szukać pozwolenia.

1. W przypadku dziecka, które wpadło do morza (gdyby ktoś, kto ratuje życie, przy okazji wyciągnął rybę dla siebie).

2. W przypadku dziecka, które wpadło do głębokiego dołu (gdyby przy okazji zrobił drabinę dla siebie).

3. W przypadku dziecka, które zatrasnęło się za drzwiami (gdyby wykorzystał później odpryski (drzazgi) z drzwi).

4. W przypadku osoby, która została uwięziona przez ogień (jeżeli zamierza on zachować węgle).

c) Musimy nauczyć się wszystkich czterech przypadków, ze względu na szczególne cechy każdego z nich.

1. Dziecko, które wpadło do morza, utonęłoby, gdyby tracić czas na pytania, w odróżnieniu od dziecka, które wpadło do dołu.

2. Dziecko, które wpadło do dołu, mogłoby doznać szoku, natomiast z dzieckiem, które jest za drzwiami można grać w różne gry, aż do zakończenia Szabatu.

3. Powtarzamy heter w odniesieniu do zagrożenia zbliżającym się ogniem, nawet jeżeli dziecko jest na innym podwórku.

6) ROW W PIKUACH NEFESZ

a) (R. Josef cytujący R. Jehudę cytującego Szmuela): W sprawach życia i śmierci nie idziemy za większością.

b) Pytanie: W jakich okolicznościach uczymy tego prawa?

1. **Odpowiedź 1:** W przypadku ściany, która zawaliła się na dziewięciu Żydów i jednego nie-Żyda, grzebiąc jednego z nich, lecz nie wiadomo którego.

2. **Pytanie:** Lecz jest oczywiste, że postępujemy jak większość aby ocalić życie!?

3. **Odpowiedź 2:** To mówi o przypadku, kiedy grupa składa się z pięciu Żydów i pięciu nie-Żydów.

4. **Pytanie:** Lecz to jest zwykły przypadek safek nefaszot lehake!?

5. **Odpowiedź 3:** To mówi o przypadku, kiedy jest dziewięciu nie-Żydów i jeden Żyd.

6. **Pytanie:** Lecz zasada kol kawua czyni ten przypadek oczywistym (nie jest on inny niż 50-50)!?

c) Odpowiedź 4: To mówi o przypadku z Odpowiedzi 3, w którym ściana zawaliła się na niego po tym, jak pozostali przeszli na inne podwórko.

1. Powinniśmy zastosować zasadę „kol deparisz, me ruba parisz” (która zakazuje ratowanie go w Szabat).

2. Szmuel uczy w ten sposób, że nie postępujemy według row w sprawach pikuah nefesz.

d) Pytanie: Lecz R. Jochanan nauczał, że w przypadku dziewięciu nie-Żydów i jednego Żyda, ratujemy tylko jedną osobę w *ty*m chacer, a nie w innym chacer!?

e) Odpowiedź: Szmuel mówi o przypadku, kiedy wszyscy oni przeszli do innego chacer, więc ustaliliśmy, że Żyd jest wśród grupy w nowym chacer, podczas gdy R. Jochanan zakazuje w przypadku, kiedy tylko część grupy przeszła do nowego chacer.

1) SZMUEL NA TEMAT ROW W PIKUACH NEFESZ (kontynuacja)

a) **Pytanie:** Lecz Szmuel nauczał (na temat Miszny określającej status opuszczonego dziecka), że pozwalamy na ratowanie zasypanej osoby tylko jeżeli Żydzi stanowią większość!?

b) **Odpowiedź:** Szmuel interpretował reiszę tej Miszny (która zakłada, że dziecko jest nie-Żydem, jeżeli większość mieszkańców nie jest Żydami) mówiąc, że w odniesieniu do pikuah nefesz nie stosujemy tej zasady większości i *ratujemy* osobę (co jest zgodne z jego wcześniejszym nauczaniem).

2) MISZNA NA TEMAT OPUSZCZONEGO DZIECKA

a) **Pytanie:** Jakie zastosowanie ma wniosek zakładający, że dziecko nie jest Żydem, jeśli większość mieszkańców nie jest Żydami?

b) **Odpowiedź:** Można je karmić niekoszernym jedzeniem.

c) **Pytanie:** Jakie konsekwencje ma nauczanie, że jest ono uważane za Żyda, jeżeli jest otoczone przez większość żydowską (ponieważ nie można karmić go niekoszernym jedzeniem nawet, jeżeli jest 50-50)?

d) **Odpowiedź:** Musimy zwrócić mu jego zgubione rzeczy (czego nie zrobilibyśmy, gdyby było 50-50).

e) **Pytanie:** Jakie są konsekwencje nauczania, że w przypadku 50-50 postrzegalibyśmy je jako Żyda?

f) **Odpowiedź:** W odniesieniu do szkód.

1. **Pytanie:** Jeżeli byk Żyda pobódl jego byka, powinien od dostarczyć dowód swojej żydowskości, aby odebrać (odszkodowanie) (konieczność udowodnienia jest zawsze po stronie tego, kto występuje z roszczeniem)!?

2. **Odpowiedź:** To mówi o przypadku, kiedy jego byk (tam) pobódl byka Żyda, zaś ów Żyd żąda *pełnej* rekompensaty za szkodę (którą nie-Żyd byłby zobowiązany zapłacić) i Żyd musiałby udowodnić, że dziecko nie jest Żydem, aby odebrać pełną równowartość szkody.

3) WĄTPLIWOŚCI W PRZYPADKU OSOBY W PUŁAPCE

a) **Pytanie:** Dlaczego Miszna wymienia wszystkie możliwe wątpliwości?

b) **Odpowiedź:** Miszna jest zbudowana na zasadzie nie tylko...

1. Nie tylko jeżeli mamy wątpliwość, czy osoba jest tam, lecz nawet jeżeli jest wątpliwość czy żyje.

2. I nie tylko jeżeli mamy wątpliwość czy żyje, lecz nawet jeżeli mamy wątpliwość czy jest Żydem.

4) OCALENIE ZASYPANEGO MANNA

a) **Pytanie:** Jest *oczywiste*, że jeżeli znaleźli żywego zasypanego człowieka, kontynuują kopanie!?

b) **Odpowiedź:** Kopiemy nawet, jeżeli przedłużyłoby to jego życie nawet na krótko (bez względu na to, na jak krótko).

c) **Pytanie:** Jest *oczywiste*, że jeżeli nie żyje, zostawiamy go!?

d) **Odpowiedź:** Musimy nauczyć się tego din według R. Jehudy b. Lakisza.

1. R. Jehuda b. Lakisz zezwala na wyniesienie ciała [które jest mukce] z ognia na podwórko z eruwem, na wypadek, gdyby ktoś [z szacunku dla zmarłego] przyszedł ugasić ogień.

2. Nie zezwala on na odkopanie ciała (aby nie naruszyć isur deorajta).

e) Pytanie: Jak długo należy kopać, aby ustalić czy żyje?

f) Odpowiedź: Aż odkryje się nos i sprawdzi czy oddycha.

g) Odpowiedź: Aż odkryje się serce i sprawdzi puls. Jeżeli wielu ludzi zostało zasypanych w wypadku i ci na górze zostali znalezieni martwi, jesteśmy zobowiązani kopać dalej, aby sprawdzić tych poniżej, każdego niezależnie.

1. Wypadek ujawnia to.

h) Pytanie: Czy ten machloket jest powiązany z machloket dotyczącym stworzenia człowieka?

1. Tana Kama przynosi dowód, że dziecko jest formowane od głowy.

2. Aba Szaul mówi, że od pępka (ponieważ HaSzem stworzył wszystko od środka).

i) Odpowiedź: Nawet Aba Szaul zgodziłby się w tym przypadku, żeby sprawdzić czy oddycha, ponieważ dyskutują oni tutaj tylko o stworzeniu człowieka, nie zaś o ratowaniu życia człowieka (które, jak wskazuje pasuk, jest w jego oddechu).

j) (R. Papa): Powyższy machloket dotyczy sytuacji, kiedy kopimy od strony jego stóp.

1. Tana Kama nakazuje kopać aż do jego nosa i nie polegać na braku pulsu.

2. Jesz Omerim twierdzi, że brak pulsu jest wystarczającym dowodem na brak oddechu.

k) Grupę tanaim zapytano o źródło halachy mówiącej, że ratowanie życia ludzkiego (nawet besafek) jest ważniejsze od zakazu naruszenia Szabatu.

1. R. Jisrael wywodzi to z pasuk „im bamachteret jimacej haganaw...” (Jeżeli ktoś może zabić [z wszystkimi konsekwencjami] w obliczu *safek* pikuach nefesz, to z pewnością może on naruszyć Szabat w tym celu).

2. R. Akiwa wywodzi to z pasuk „meim mizbechi tikachenu lamut” (nawet gdybyśmy przerwali awoda (która jest ważniejsza od Szabatu) aby wezwać świadka (którego świadectwo mogłoby okazać się bezwartościowe) aby ocalić czyjeś życie, to z pewnością powinniśmy naruszyć Szabat aby tak zrobić).

85b

3. R. Elazar odpowiedział w oparciu o micwę mila – ponieważ jeżeli ktoś może naruszyć Szabat aby oczyścić *jeden* członek ciała, to z pewnością może to zrobić, aby oczyścić *całe* ciało.

4. R. Josi b. R. Jehuda wnioskuje to z wyłączenia słowa „ach” (aby nauczyć nas, że są przypadki, kiedy dozwolone jest naruszenie Szabatu).

5. R. Jonatan b. Josef wnioskuje to z „kodesz hi lachem” (Szabat został *nam* dany [abyśmy go przestrzegali], a nie *my jemu* [abyśmy umierali]).

6. R. Szimon b. Manasja wnioskuje to z „weszameru Bejt Jisrael et haSzabat” (należy naruszyć jeden Szabat aby umożliwić osobie, która w przeciwnym wypadku by umarła, przestrzeganie wielu Szabatów).

7. Szmuel później twierdził, że najlepiej uzasadnia to pasuk „wechaj bahem” („żyj dzięki micwot, a nie umieraj przez nie”).

l) Rawa znalazł słabe punkty w każdym z tych źródeł (każde może być rozumiane jako zezwalające jedynie na pikuach nefesz wadaj, a nie safek pikuach nefesz, którego szukamy), poza tymi, które wskazał Szmuel.

1. Źródło R. Jiszmaela może być rozumiane (tak Rawa je rozumie), że dotyczy ono pewności że złodziej zabije właściciela domu (zakładając, że nie będzie on beczynnym przyglądał się, jak złodziej kradnie mu pieniądze).

2. Źródło R. Akiwy może być rozumiane (tak rozumie to Abaje), że dwaj talmidej chachamim sprawdzą, czy jego zeznanie jest coś warte, w którym to przypadku nie jest to już safek pikuah nefesz, lecz wadaj.

3. Podobnie jest z innymi wymienionymi źródłami.

4. Źródło Szmuela jest jedynym, które obejmuje *safek* pikuah nefesz, ponieważ pasuk mówi, że micwot muszą być źródłem życia za wszelką cenę, czy ktoś przestrzega ich, czy nie.

m) To skłoniło Rawinę do pochwalenia nauczania Szmuela (jedno ziarenko ostrego pieprzu jest lepsze od kosza pełnego dyń).

5) MISZNA: POKUTA KORBANOT A JOM KIPUR

a) Korbanot chatat i aszam (wadaj) i misah i odkupienie na Jom Kipur wraz z teszuwą.

b) Sama teszuwa stanowi odkupienie dla micwot asej i losaasej.

c) Aweirot, które powodują misah, wymagają Jom Kipur (aby zawiesić nieszczęścia), a Jom Kipur dla odkupienia, wraz z teszuwą.

d) Kto zamierza zrobić aweira i teszuwę za nie, utrudnia zrobienie teszuwy.

e) kto robi aweira licząc na odkupienia w Jom Kipur, nie otrzyma odkupienia.

f) Jom Kipur nie stanowi odkupienia za grzechy przeciwko człowiekowi.

1. Wymagają one wybaczenia przez drugą stronę.

2. R. Elazar b. Azarja wnioskuje to z pasuk lifnej HaSzem titharu.

g) R. Akiwa wie z pasuk, że HaSzem oczyszcza nas z naszych grzechów, tak jak mykwa oczyszcza tych, którzy są nieczyści.

6) ASZAM TALUJ

a) **Pytanie:** Aszam taluj powinno być wspomniane razem z chatat i aszam wadaj, ponieważ słowo „kapara” również się tu pojawia!?

b) **Odpowiedź:** Aszam taluj, w odróżnieniu od asza wadaj, nie stanowi całkowitego odkupienia (wstrzymuje tylko karę do momentu, kiedy człowiek upewnia się że zgrzeszył i może złożyć swój chatat).

c) **Odpowiedź** alternatywna: Aszam taluj nie jest łączony z innymi, ponieważ Jom Kipur jest zabezpieczeniem kapara dla niego.

7) ŚMIERĆ A JOM KIPUR, Z LUB BEZ TESZUWY

a) **Pytanie:** Jeżeli wnioskujemy, że bez teszuwy Jom Kipur i misa nie otrzymują odkupienia, to nie jest to zgodne z opinią Rebbiego (według którego Jom Kipur daje odkupienie nawet bez teszuwy, z wyjątkiem tych, którzy zaprzeczają istnieniu HaSzem (porek ol), interpretują Torę tak, jak im wygodnie lub negują brit mila).

b) **Odpowiedź:** Rebbi mógłby się zgodzić z naszą Miszną, która mówi tylko, że sama teszuwa potrzebuje Jom Kipur, nie mówi zaś, że Jom Kipur potrzebuje teszuwy.

8) R. JEHUDA O AEJ I LO SAASEJ

a) Pytanie: Jeżeli teszuwa stanowi odkupienie dla micwot lo saase, czyż nie jest oczywiste, że stanowi również odkupienie za micwot asej!?

b) Odpowiedź: R. Jehuda zmienia tu lo saase na law hanitak laasej (które także musi być uczone, ponieważ nie obejmuje ono malkot i nie jest bardziej rygorystyczne od asej).

c) Pytanie: Czy zatem teszuwa *nie* stanowi odkupienia dla lo saase!?

1. Berajta naucza, że teszuwa *stanowi* odkupienie dla lo saase.

2. Jedynym wyjątkiem, wymienionym w Berajcie, jest „lo sisa” (nie przysięgaj fałszywie).

d) Odpowiedź: Przez „lo sisa” tanaita rozumie włączenie go do wszystkich porównywalnych lawin (które nie są nitak laasej).

1) R. JEHUDA O ASEJ I LO SAASEJ (kontynuacja)

a) Pytanie (do R. Jehudy): Berajta naucza odcięcia – „lo sisa” i te mniejsze otrzymują odkupienie przez teszuwę (przypuszczalnie odnosi się to do wszystkich lawin bez „lo jenake HaSzem”)!?

b) Odpowiedź: Nie, te porównywalne do „lo sisa” odnoszą się do wszystkich lo saase z malkot (lecz te, które są mniej niż malkot *otrzymują* odkupienie tylko z teszuwą, jak mówi R. Jehuda).

c) Pytanie: Berajta, wyjaśniając „wenake” i „lo jenake” mówi, że lawin *otrzymują* odkupienie przez samą teszuwę!?

d) Odpowiedź: Jest to machloket tanaim (jak cytowano).

e) Pytanie: Skąd wiemy, że „wenake” odnosi się do samej teszuwy?

f) Odpowiedź: Z Berajty R. Elazara (który rozwiązuje oczywistą sprzeczność pomiędzy „wenake” i „lo jenake” – „wenake” odnosi się do kogoś, kto zrobił teszuwę, zaś „lo jenake” do kogoś, kto tego nie zrobił).

2) TESZUWA

a) R. Elazar b. Azarja (cytując R. Jiszmaela) nauczał, że są tylko trzy kategorie (w odróżnieniu od założeń R. Masji b. Charasza) kiedy teszuwa nie daje odkupienia, jest ona warunkiem wstępnym dla trzech pozostałych.

1. Kto narusza asej i robi teszuwę, otrzymuje odkupienie w tym czasie (dowód w tekście).

2. Kto narusza lo saase i asej, teszuwa zawiesza karę a Jom Kipur otrzymuje odkupienie (tekst).

3. Kto narusza karet lub misat bejt din, jego teszuwa, razem z Jom Kipur, zawiesza wyrok, a kara wypełnia pokutę (tekst).

4. Za Chilul HaSzem wszystkie powyżej tylko zawieszają, zaś dla otrzymania odkupienia potrzebna jest śmierć (tekst).

3) CHILUL HASZEM

a) Pytanie: Jak jest definiowane chilul HaSzem?

b) Odpowiedź (Raw): Gdybym wziął kawałek mięsa od rzeźnika i nie zapłacił natychmiast (powodując w ten sposób, że sprzedający uznałby mnie za złodzieja i doszedłby do lekkiego traktowania gezel).

1. (Abaje): To byłoby chilul HaSzem tylko w sklepie, gdzie jest przyjęte, że ludzie płacą handlarzowi natychmiast, nie zaś otrzymują rachunki do późniejszej zapłaty, lecz jeśli zwyczajem jest to drugie, nie stanowi to problemu.

2. (Rawina): W moim sklepie handlarz wystawia rachunki, a zapłatę odbiera później.

3. Abaje, kupując przedmioty od swoich współników, płacił połowę pieniędzy każdemu (zamiast płacić całą sumę jednemu) i wzywał ich aby uznali jego rachunek, aby uniknąć podejrzania (ze strony drugiego współnika), że nie zapłacił.

c) Odpowiedź (R. Jochanan): Gdybym przeszedł cztery amot bez Tory i tefilin (powodując, że ludzie traktowaliby to lekko).

d) Odpowiedź (Jicchok dewej R. Janaj): Ktoś, kogo reputacja zawstydzia jego przyjaciół.

e) Odpowiedź (R. Nachman b. Jicchok): Ktoś, kogo przyjaciele po wymówieniu jego imienia muszą powiedzieć: „Niech HaSzem mu wybaczy...”.

f) Odpowiedź (Abaje): Jak Berajta opisuje wypełnienie Kidusz HaSzem (ludzie chwalą łagodne, uczciwe postępowanie osób studiujących Torę) i jego przeciwieństwo (potępiają brak tych dobrych cech u tych, którzy studiują Torę).

4) TESZUWA

a) Teszuwa powoduje naprawę świata (dowód w tekście).

b) Pytanie (R. Chama b. R. Chanina): Jeden pasuk wskazuje, że teszuwa nakazuje oceniać grzesznika jak rozwydrzone dziecko (nie jako grzesznika), natomiast inny pasuk postrzega teszuwę jako lekarstwo na jego chorobę?

c) Odpowiedź: Teszuwa z miłości przynosi zmianę oceny wstecz, natomiast teszuwa ze strachu naprawia tylko od tego momentu (nie wstecz).

d) Odpowiedź (R. Jehuda): Jeden pasuk nazywa skruszonego synem, zaś drugi nazywa go sługą?

e) Odpowiedź: Teszuwa jest przyjemna, czy pochodzi ona z miłości, czy ze strachu, zawsze przyjdzie ona w wyniku kary, nałożonej na Jisrael przez HaSzem.

f) (R. Levi): Teszuwa sięga Tronu HaSzem (dowód w tekście).

86b

g) (R. Jochanan): Teszuwa jest tak wspaniała, że (jeśli można tak powiedzieć) przewyższa lo saasej w Torze (law polegający na wzięciu z powrotem rozwiedzionej żony, po tym, kiedy człowiek już poślubił inną manna, jak wskazuje dowodzący tekst).

h) (R. Jonatan): Teszuwa przynosi odkupienie (dowód w tekście).

i) (Resz Lakisz): Teszuwa powoduje, że zedonot stają się szegagot (tekst).

1. Pytanie: Lecz Resz Lakisz nauczał, że zedonot stają się zechujot (dowód w tekście)!

2. Odpowiedź: Raz mówi o teszuwa mijiraa (ci stają się szegagot), a raz o miahawa (ci stają się zechujot).

j) (R. Szmuel b. Nachmani): Teszuwa wydłuża człowiekowi lata życia (dowód w tekście).

k) (R. Jicchok): Sprowadza człowieka na drogę HaSzem.

1. Kto grzeszy przeciwko swojemu bliźniemu, musi się zastanowić, czy znajdzie on w ogóle ukojenie, a jeśli tak, to jakim kosztem.

2. Kto występuje przeciwko woli HaSzem, musi tylko zwrócić się do niego słowami (które będą potraktowane, jak gdyby złożył on najlepszy korban), i nie tylko zostanie on przyjęty, ale i doceniony!

l) (R. Meir w Berajcie): Teszuwa jednego przynosi odkupienie dla całego świata (dowód w tekście).

5) BAAL TESZUWA

a) Pytanie: Co charakteryzuje baal teszuwę?

b) Odpowiedź (R. Jehuda): Kto unika popełnienia tego samego grzechu przy najbliższych dwóch sposobnościach (np. z tą samą kobietą, w tym samym okresie życia, w tym samym miejscu).

c) Pytanie (R. Jehuda, cytujący Rawa): Jeden pasuk chwali tego, kto zataja swój grzech, a drugi przeciwnie?

d) Odpowiedź (Raw): Należy wyznać (i cierpieć zakłopotanie) publiczne aweirot, lecz nie ujawniać prywatnych.

e) Odpowiedź (R. Zutra b. Tuwja cytujący R. Nachmana): Należy otwarcie wyznać swoje grzechy przeciwko bliźniemu, lecz zataić te przeciwko HaSzem.

f) (R. Josi b. Jehuda): HaSzem wybacza ten sam grzech popełniony (przez Klal Jisrael, jak również przez pojedynczego człowieka) trzy razy, lecz nie cztery (potrzebne są dwa teksty aby udowodnić, że zarówno przez Klal jak i jachid).

6) WIDUJ

a) (Tana Kama): Aweirot wyznane w jeden Jom Kipur nie powinny być wyznawane w następny (o ile aweira nie zostało powtórzone), albowiem byłby to powrót do brudu, który pozostał z tyłu (dowód w tekście).

b) (R. Eliezer b. Jaakow): Zawsze należy pamiętać o własnych grzechach (dowód w tekście).

1. **Pytanie:** Jak R. Eliezer wyjaśnia dowód w Tana Kama?

2. **Odpowiedź:** Wywodzi to z powiedzenia Raw Huny, że kiedy ktoś grzeszy dwa razy, zaczyna mu się *wydawać*, że jest to dozwolone.

c) (R. Jehuda b. Bawa): Należy opisać grzech, wyznając go (dowód w tekście).

d) (R. Akiwa): Nie trzeba opisywać.

1. **Pytanie:** Jak R. Akiwa rozumie dowód w tekście od Moszego (wyznawanie grzechów przez ludzi)?

2. **Odpowiedź:** Wywodzi to z nauki R. Janaja, że Mosze próbował pomniejszyć winę ludzi.

e) Nasi wierni przywódcy, Mosze Rabenu i Dawid ha Melech, różnili się w swoim pragnieniu wyjawienia swoich grzechów.

1. Dawid ha Melech poprosił HaSzem aby *ukrył* jego grzech.

2. **Mosze poprosił HaSzem aby *wyjawił* jego grzech.**

3. Jak w cytowanym maszal, Mosze chciał aby wszyscy poznali różnicę pomiędzy grzechem, który uniemożliwił mu wejście do Erec Jisrael, a tym, który uniemożliwił wejście Jisraelowi (Meraglim).

f) Właściwe jest ujawnienie tożsamości chanafim (jak w tekście źródłowym, aby zapobiec chilul HaSzem, który pochodzi stąd, że ludzie uczą się z czynów tych złoczyńców, udających cadikim, i kwestionujących karę, która jest na nich nakładana).

g) Teszuwa całkowitych reszajim odracza ich karę, nawet jeżeli została ona już przypieczętowana.

h) Spokojne życie reszajim jest przeszkodą (która powstrzymuje postęp świata), ponieważ daje im czas na obmyślanie swoich szatańskich planów.

i) Władza grzebie tych, którzy ją sprawują.

j) Człowiek opuszcza świat tak, jak na niego przyszedł (co znaczy, że człowiek powinien opuścić go wolny od grzechu).

k) Przed udaniem się do sądu aby sędzić, zarówno Raw jak i Rawa mieli zwyczaj mówić: „z własnej woli idzie się na śmierć (mając na myśli wielką odpowiedzialność sprawowania sądów), nawet jeżeli nie uzyskuje się nic w procesie. Oby człowiek powrócił do domu (niewinny), tak jak wyszedł z niego.

1) SPRAWIEDLIWY ZMAGA SIĘ, ABY UTRZYMAĆ POKORĘ

a) Kiedy Rawa zobaczył ludzi, podążających za nim z szacunkiem, martwił się, że może to zaprzętać jego myśli, zacytował pasuk z Księgi Ijowa, który ostrzega, że ten, kto staje się zarozumiały, w końcu stanie się pozbawiony znaczenia.

b) Mar Zutra Chasid zareagował podobnie, kiedy był w zaawansowanym wieku, a ludzie nieśli go na ramionach (na krześle).

c) Nie jest dobrze dla reszajim, kiedy są oni faworyzowani na tym świecie (tzn. nie otrzymują tu kary), zaś dobrze dla cadikim, kiedy *nie* są (Achaw był faworyzowany, zaś Mosze nie).

d) Z korzyści należnych cadikim korzystają ich potomkowie (na przykład dwaj pozostali synowie Aharona [Elazar i Isamar] nie umarli w tym samym czasie, kiedy ich bracia, ze względu na zasługi Aharona).

e) Wielu Kananejczyków mogłoby osiągnąć poziom tawi (zasługiwać, aby być sędziami), lecz nie zrobiło tego, ze względu na niegodziwość ich pradiada Kanaana.

f) Kto sprawia, że społeczność czyni dobro, nie będzie kuszony przez grzech, zaś ten kto sprawia, że społeczność grzeszy, nie będzie miał szansy zrobić teszuwy.

1. HaSzem chroni mezakeh, aby nie przebywał on w Gehinom, kiedy jego uczniowie przebywają w Gan Eden.

2. HaSzem utrudnia machti zrobienie teszuwy, aby nie przebywał on w Gan Eden, kiedy jego uczniowie przebywają w Gehinom (dowód w tekście).

2) KTO GRZESZY I PRZYPUSZCZA, ŻE TESZUWA PRZYNIESIE MU ODKUPIENIE

a) **Pytanie:** Dlaczego tanaita powtarza słowa „echta weaszuv”?

b) **Odpowiedź:** Wywodzi to z nauczania Raw Huny, cytującego Rawa, że kto powtarza grzech, traktuje rzecz jako dozwoloną.

c) **Pytanie:** Nasza Miszna (mówiąca, że Jom Kipur nie przyniesie odkupienia komuś, kto z rozmysłem grzeszy, licząc na to, że Jom Kipur przyniesie mu odkupienie) wydaje się sprzeczna z opinią Rebbiego (który nauczał, że Jom Kipur przynosi odkupienie nawet bez teszuwy)?

d) **Odpowiedź:** Rebbi zgodziłby się w tym przypadku, ponieważ wykorzystuje on Jom Kipur jako wymówkę dla grzechu.

e) Pytanie: Pasuk (Szmuel I, 2:25) „Im jecheta isz leisz ufilelo Elokim” wydaje się oznaczać, że HaSzem (Elokim) wybaczy (filel) nawet za aweirot pomiędzy ludźmi!?

f) Odpowiedź: Oznacza to, że uzyska on przebaczenie tylko, jeśli sędziowie (Elokim) uznają go winnym (filel) i każą mu zapłacić.

g) Pytanie: Jak mamy rozumieć koniec pasuk „weim laszem jecheta isz, mi *jispa/le* lo” (nie może to znaczyć „Kto będzie go sądzić (filel)?”, ponieważ HaSzem nie brakuje sposobów, aby ukarać kogoś, kto zgrzeszył przeciwko Niemu)?

h) Odpowiedź: „Filel” wyraża przebaczenie, co oznacza, że jeżeli ktoś grzeszy przeciwko swojemu przyjacielowi i uzyska jego przebaczenie, HaSzem przebaczy mu, natomiast jeżeli grzeszy on przeciwko HaSzem, kto uzyska przebaczenie od HaSzem (inaczej niż teszuwą i dobrymi uczynkami)?

i) Kto wyrządził krzywdę drugiemu słowem lub naraził na straty materialne, musi prosić go o przebaczenie i wynagrodzić mu straty (dowód w tekście, jak wyjaśniono).

j) (R. Chisda): Grzesznik musi prosić ofiarę o wybaczenie trzy razy, za pomocą trzech grup po trzech przedstawicieli (dowód w tekście).

k) (R. Josi b. Chanina): Jednak nie więcej niż trzy razy (dowód w tekście).

l) Jeżeli ofiara słownej krzywdy umarła, ten kto obraził musi zabrać dziesięciu ludzi na jego grób i błagać zmarłego o wybaczenie.

3) PRZYPADKI ŻĄDANIA MECHILA

a) R. Jirmija poszedł do R. Aby, aby prosić go o przebaczenie za zło, które mu wyrządził, a kiedy czekał na niego aż wyjdzie, służąca R. Aby nieumyślnie wylała mu na głowę nieczystości.

b) R. Jirmija zacytował pasuk w Tehilim: „measzpot jarim (gra słów z jego imienia, Jirmija) ewjon”.

c) Kiedy R. Aba usłyszał, że R. Jirmija cytuje pasuk, wyszedł na zewnątrz aby zobaczyć się z nim i od razu wybaczył mu, co ten mu uczynił (i prosił z kolei jego o wybaczenie).

d) Kiedy ktoś słownie wyrządził krzywdę R. Zeirze, ten podchodził do niego i stał przed nim, aby ułatwić tamtemu prośenie o wybaczenie.

e) R. Huna powiedział swojemu Rebbe, Rawowi, że miał zamiar zabić kogoś, ponieważ wiedział, że rzeźnik, który obraził Rawa, nie zareagowałby pozytywnie, pogarszając w ten sposób swoją sytuację w Niebie.

f) Jego przewidywania sprawdziły się, kiedy rzeźnik, wyglądając i widząc Rawa stojącego przed nim, obraził Rawa.

g) Rzeźnik został natychmiast zabity (za pomocą kości).

87b

h) Raw uczył się rozdziału z Tanach w obecności Rebbiego. Zaczął jeszcze raz od początku, kiedy przybył R. Chija, i trzeci raz dla bar kapara.

i) Kiedy R. Chanina b. R. Chama dołączył do grupy, Raw nie zaczął już od początku lecz kontynuował, obrażając R. Chaninę.

j) Raw podchodził do niego aby prosić o przebaczenie przez trzynaście kolejnych arwej Jom Kipur.

1. Pytanie: Lecz uczyliśmy się wcześniej, że jest zakazane prosić o przebaczenie więcej niż trzy razy?

2. Odpowiedź: Raw przyjął konsekwentną postawę i przekroczył literę prawa. (Zob. Rabejnu Chananel).

k) Kto łatwo przebacza tym, którzy zgrzeszyli przeciwko niemu, zobaczy, że HaSzem potraktuje go tak samo i jego grzechy zostaną wybaczone.

1. Pytanie: Dlaczego R. Chanina nie wybaczył Rawowi?

2. Odpowiedź: Ponieważ przyśniło mu się, że zawieszono Rawa na palmie daktylowej (znak, że jego przeznaczeniem było stać się wielkim).

3. Ponieważ to *on* (R. Chanina) miał zostać następcą Rebbiego, rozumiał on, że jeśli Raw ma pozostać w Erec Jisrael i R. Chanina zostanie rosz jesziwa, znaczyłoby to, że będzie musiał umrzeć (aby zwolnić miejsce dla Rawa).

4. W następstwie, jego odmowa przyjęcia przeprosin miała zmusić Rawa do opuszczenia Erec Jisrael i objęcia stanowiska rosz jesziwa w Bawel (co ten później uczynił).

4) MICWA WIDUJ

a) Pierwsze wyznanie widuj ma nastąpić w erew Jom Kipur, natychmiast po seuda hamafseket, jak tylko rozpoczęło się post (jeszcze przed zapadnięciem nocy).

b) Chazal umieszcza widuj *przed* seuda hamafseket, na wypadek gdyby ktoś nie był w stanie zrobić widuj po seuda.

c) Niemniej jednak należy je wyznać ponownie, po seuda, na wypadek gdyby ktoś zgrzeszył w jakiś sposób po seuda

d) Ponownie, widuj jest wymawiane przy szachrit, musaf, mincha i neila (dziesięć razy, po dwa razy podczas każdej z tefilot).

e) Jest wymawiane przez wspólnotę na *końcu* każdej tefila i w *środku* przez chazana.

f) Pytanie: Jakie tefilot powinny towarzyszyć widuj?

g) Odpowiedź: (Raw): „Ata jodea”, (Szmuel): „Mimaamakej halew [nieznane grzechy]”, (Lewi): „Ki wajom haze jechaper alechem”, (R. Jochanan): „Ki lo al cidkotejnu”, (R. Jehuda): „Ki awonotejnu”, (R. Hamnuna): „Elokaj ad szelo nocarti”... (co było widuj Rawa przez cały rok).

h) (Mar Zutra): Samo „Awał anachnu chatanu” wystarczy.

1. Bar Hamduri powiedział, że kiedy Szac doszedł do „Awał anachnu chatanu”, Szmuel wstał.

2. Uczymy się z tego, że „Awał anachnu chatanu” jest głównym widuj.

5) NEILAT HASZEARIM

a) Trzy razy kohanim robią duchan cztery razy (szachrit, musaf, mincha i neilat haszearim), na taanit cibru, na maamadot i na Jom Kipur.

b) Pytanie: Czym jest „Neilat haszearim”?

c) Odpowiedź (Raw): Dodatkową tefila, składającą się z siedmiu berachot.

d) Odpowiedź (Szmuel): Tefila „Ma anu, ma chajejnu...”.

e) Pytanie: Lecz Berajta (omawiając chasima środkowego bracha) jasno wskazuje, że neila jest pełną tefila, składającą się z siedmiu berachot!?

f) Odpowiedź: To jest tijuwa na Szmuela.

1. Rawa chwalił Ulę b. R. Nachisa, który rozpoczął neila z „Ata wechartanu”, a zakończył ją z „Ma anu, me chajejnu”.

2. R. Natan, ojciec R. Huny b. R. Natana powiedział, że pojedyncza osoba powinna powiedzieć „Ma anu...” *po* swojej tefila.

g) Raw powiedział, że neila zwalnia z maariw.

1. Jest to zgodne ze stanowiskiem Rawa, że neila jest dodatkową tefila (inaczej niż dla Szmuela, dla którego „Ma anu” nie zastępuje maariw).

2. **Pytanie:** Lecz Raw twierdzi, że maariw jest odmawiane dobrowolnie (i dlatego może być opuszczone tak czy inaczej)!?

3. **Odpowiedź:** Powyższe twierdzenie Rawa jest według tych, którzy utrzymują, że maariw jest obowiązkowe.

4. **Pytanie:** Lecz Berajta (omawiając szczegóły maariw i hawdali w niej) naucza, że *odmawiamy* maariw po neila!?

5. **Odpowiedź:** Jest to machloket tanajim (Berajta rozpoczyna od następnego daf).

1) TEWILA NA JOM KIPUR (i stanowisko Rawa w machloket)

a) (Tana Kama): Wszyscy chajwej tewila powinni zanurzyć się na Jom Kipur, aby móc odmawiać tefila (Tewilat Ezra).

b) Podobnie, nida i joledet zanurzają się w wieczór Jom Kipur.

c) Baal keru, który stał się tame po mincha, nie może się zanurzyć, ponieważ według Tana Kama odmawia się neila *po* zmierzchu, w którym to przypadku ktoś, kto stał się tame po mincha może zanurzyć się później, lecz nie na Jom Kipur (a następnie odmawia neila, co zwalnia go z maariw, tak jak według Rawa).

d) (R. Josi): Można zanurzyć się nawet po mincha, aby odmówić neila, ponieważ według niego właściwy czas na neila jest *przed* nocą (inaczej niż według Rawa).

e) Pytanie: Lecz z innej Berajty wynika, że rabini i R. Josi zamienili stanowiska!?

f) Odpowiedź: Inna Berajta (gdzie R. Josi zakazuje baal keru zanurzanie się po mincha) mówi o sytuacji, kiedy tame już odmówił neila.

g) Pytanie: Jeżeli odmówił już neila, to dlaczego rabini zezwalają na jego tewila?

h) Odpowiedź: Twierdzą, że zawsze jest micwą zanurzyć się jak tylko powstaje taka konieczność (a dla baal keru powstaje ona w dzień).

i) Pytanie: Czy zmierzamy do wniosku, że R. Josi *nie* popiera takiej micwy!?

1. Berajta omawia przypadek człowieka z Imieniem HaSzem napisanym na jego skórze.

2. R. Josi zezwala na jego zanurzenie (nawet bez obwiązywania tego miejsca trzcina (sitowiem?), z powodu „Tewila bizemana micwa”

j) Odpowiedź: Pierwszy R. Josi to R. Josi b. R. Jehuda, a drugi to bardziej znany R. Josi b. Chalafta.

k) Znajduje to potwierdzenie w Berajcie, w której R. Josi b. R. Jehuda wyraźnie zgadza się z tewila bizeman.

2) KTO ZOBACZY KERI NA JOM KIPUR

a) Tanaita w Berajcie pozwala temu, kto zobaczy keru na Jom Kipur na natychmiastowe zanurzenie (bez zmywania z siebie brudu), dodając, że zmyje on go w nocy.

b) Pytanie: Jaką wartość ma mycie w nocy, po tewila!?

c) Odpowiedź: Wprowadzamy tę zmianę aby nauczyć, że każdy powinien się wykąpać w erew Jom Kipur, aby usunąć każde potencjalne chacica, na wypadek gdyby zobaczył keru na Jom Kipur i potrzebował się zanurzyć.

d) Nauczano przed R. Nachmanem, że jeśli ktoś zobaczy keru na Jom Kipur, jest to znak, że wszystkie grzechy zostały mu wybaczone.

e) Pytanie: Lecz Berajta naucza, że jego aweirot są sedurin (co oczywiście oznacza, że czekają na osądzenie)!?

f) Odpowiedź: Sedurin oznacza, że są gotowe do wybaczenia.

g) (Tanaita bejt R. Jiszmaela): Powinien on martwić się przez cały rok (na wypadek, gdyby jego *inuj* został odrzucony).

h) Jeżeli jednak przeżyje rok, ma pewność, że pójdzie do olam haba (jego wielkie zasługi chronią go).

i) (R. Nachman b. Jicchok): Wynika to w oczywisty sposób z faktu, że pomimo tego, kiedy wszyscy pozostali byli „głodni”, zostali zmuszeni aby być „usatysfakcjonowani”, przeżywając w ten sposób rok bez kary, co można powiedzieć tylko o kompletnym cadiku.

j) (R. Dimi): Kto zobaczy keru na Jom Kipur, będzie długo żył i miał wiele dzieci i wnuków.